

Arkeologisk schaktningsövervakning

Väppeby äng

Schaktning för telekabel

Väppeby äng
Kalmars socken
Håbo kommun
Uppland

Dan Fagerlund

UPPLANDSMUSEET

2003:02

Arkeologisk schaktningsövervakning

Väppeby äng

Schaktning för telekabel

Väppeby äng
Kalmars socken
Håbo kommun

Dan Fagerlund

Rapport 2003:02, avdelningen för arkeologiska undersökningar

Utgivning och distribution:

Upplandsmuseet

S.t Eriks gränd 6

753 10 Uppsala

Tel 018 – 16 91 00

Fax 018 – 69 25 09

www.uppmus.se

©Upplandsmuseet, 2003

Planer och foto: Dan Fagerlund

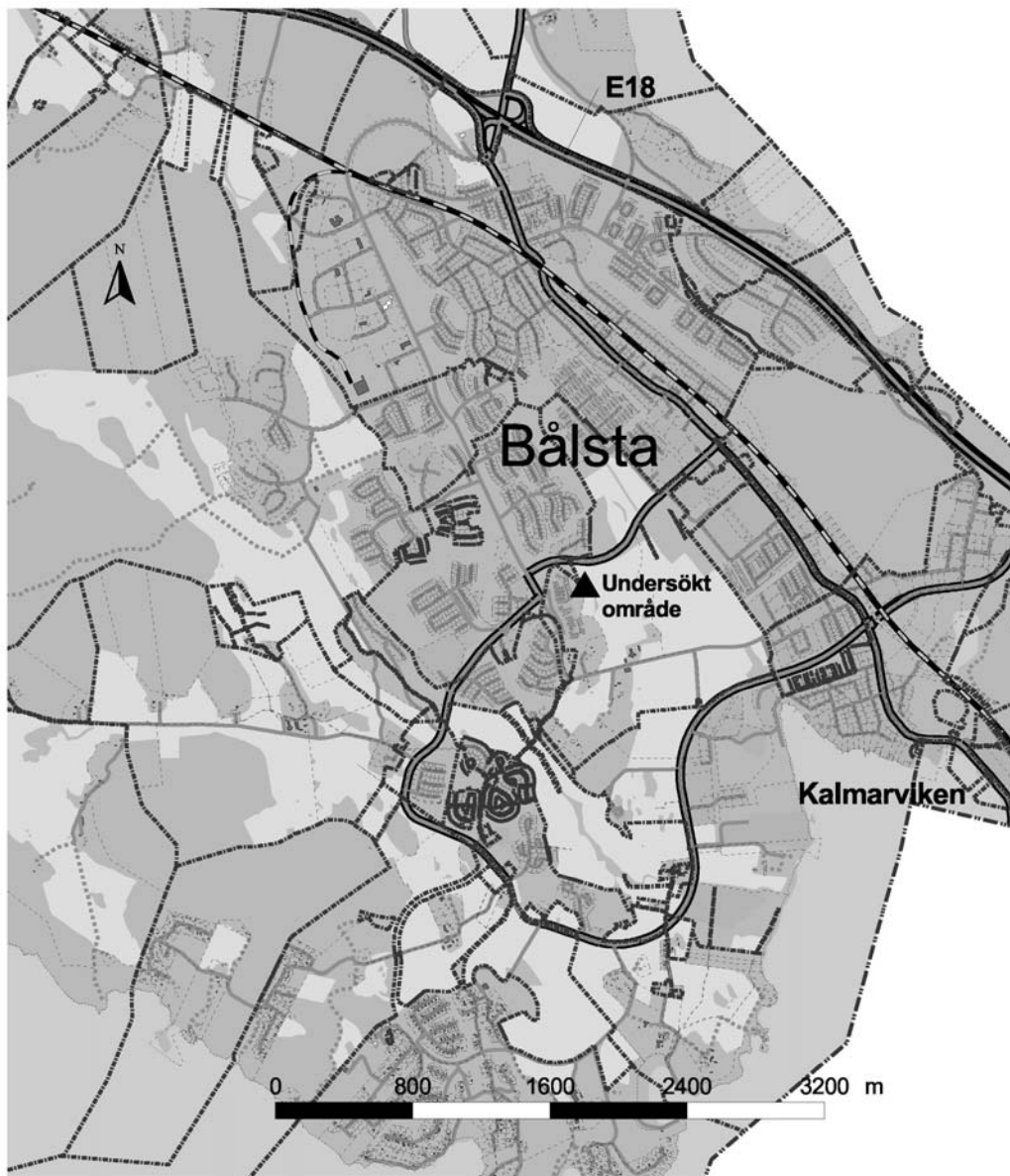
Allmänt kartmaterial: Copyright Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3212

Innehållsförteckning

Inledning	4
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Resultat	7
Tekniska och administrativa uppgifter	8
Referenser	8

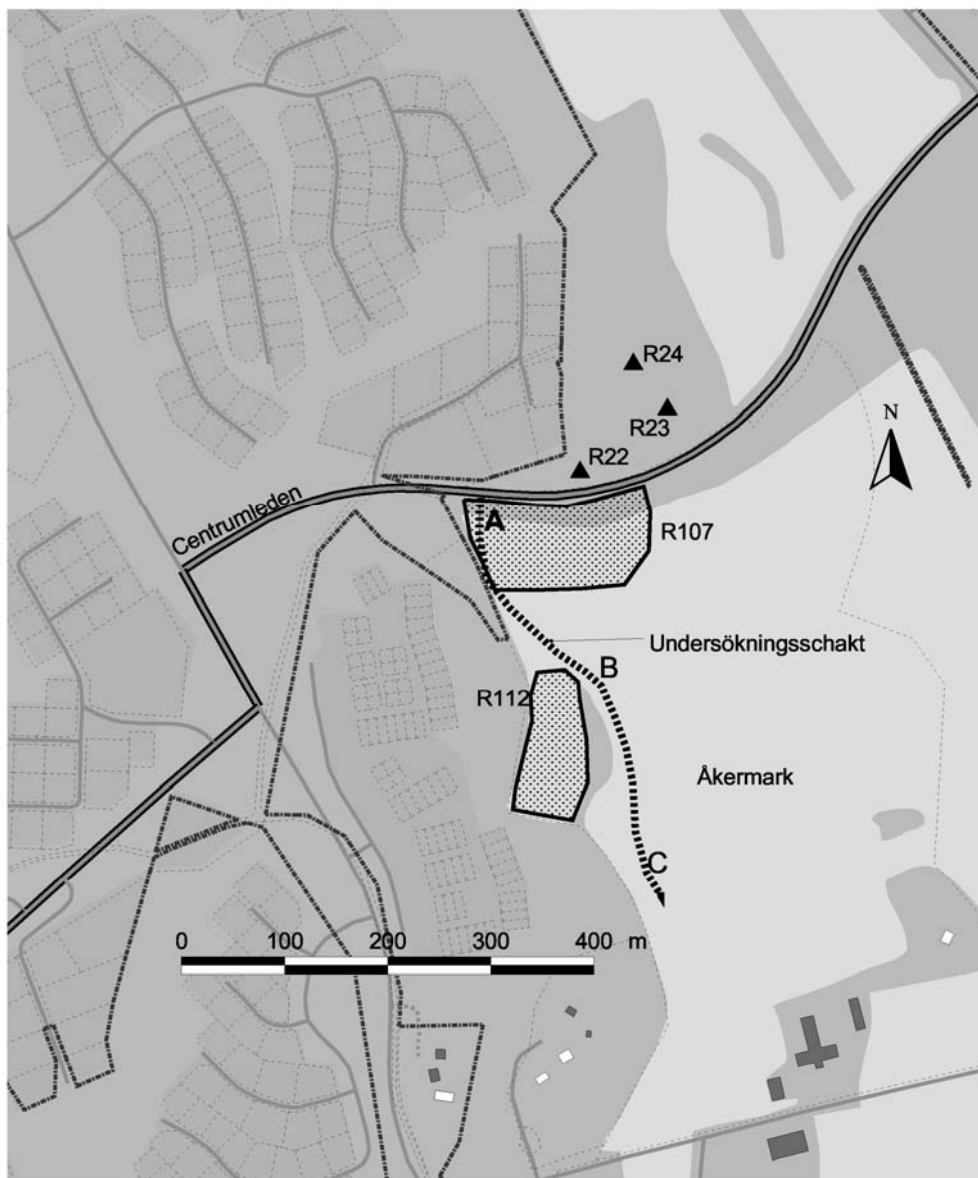
Inledning

Upplandsmuseet utförde i början av december år 2002 en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning inom Vätteby äng invid Bålsta (fig 1). Anledningen till undersökningen var att Håbohus avser att bebygga Vätteby äng och i samband med detta har ledningsarbeten genomförts. För ledningsarbetena svarar Skanova Telia AB som också sökt och erhållit tillstånd för dessa. Tillståndet lämnades av länsstyrelsen i Uppsala län enligt ett beslut 2002-12-09 (dnr 220-14768-02). Ett villkor var att schaktningen skulle följas av en arkeologisk schaktningsövervakning.

Figur 1. Översikt över det område där undersökningen ägde rum.

Redan 1990 gjordes en utredning i området inför upprättandet av en detaljplan för kommande exploateringar (Göthberg 1990a). Då lokaliserades två områden med överplöjda boplatzlämningar i just det område som nu är aktuellt, Raä 107 och 112 i Kalmar socken (fig 2). Boplatzlämningarna var lokaliserade på en markant höjdplatå i den nordvästra delen av en dalgång. Raä 107 som ligger högst syntes genom att matjorden var mer mörkfärgad än omgivningen och att det förekom skärvig och skörbränd sten. Det syntes också spår av ett kulturlager vid provstick med jordsond. Raä 112 var mindre påtagligt och syntes enbart genom förekomst av skärvig sten i åkermarken. Samma år gjordes en schaktningsövervakning i samband med nedläggning av optokabel som delvis drogs över Raä 107. Vid det tillfället observerades ett tunt kulturlager och flera nedgrävningar belägna högst upp på platån i dalgångens västligaste del (Göthberg 1990b).

Figur 2. Detaljbild över undersökningsområdet med läget för de kända boplatzlokalerna och andra fornlämningar i närområdet. Den undersökta delen av kabelschaktet är markerad liksom platsen för de gjorda observationerna A-C.

Målsättningen med den nu aktuella undersökningen var att följa upp de tidigare resultaten och att dokumentera eventuella synbara lämningar. I Länsstyrelsens beslut framhölls vikten av en ”kartläggning och kunskapsuppbyggnad av äldre lämningar och kulturlager”.

Topografi och fornlämningsmiljö

Det schakt som drogs fram för telekabeln var förlagt till den västra kanten av den mycket markanta dalgången (fig 3). Dalgångens botten har en nivå mindre än 5 meter över havet. Däremot är nivån i det aktuella området högst upp på en plåtå på den västra kanten ända upp emot 30 meter över havet. Hela dalgången är idag uppodlad och den situationen skiljer sig inte mycket från hur det såg ut redan i slutet på 1600-talet. Skillnaden var att de lägst liggande delarna då var ängsmark (Göthberg 1990a).

Figur 3. Översiktsbild från plåtåns övre del ut mot dalgången där kabelschaktningen tog sin början i anslutning till en cykelbana. Just i det här området påträffades anläggningar och kulturlager under matjorden. Foto från väster.

Förutom de ovan omnämnda boplatsslämningarna i åkermarken finns också några fasta fornlämningar i närheten. Omedelbart norr om Centrumleden finns dels ett tidigare observerat gravfält, Raä 22 (det kunde dock inte observeras vid den senaste fornlämningsinventeringen) dels ytterligare några spridda gravar, Raä 23 och 24 i Kalmar socken (fig 2). Det finns också i anslutning till dessa uppgifter om en källa samt en osäker röseliknande lämning och en rest sten.

Det tidigare observerade gravfältet (Raä 22 med ca 10 gravar) ligger rumsligt sett alldeles intill den norra av de boplatsslämningar, Raä 107, som lokaliserats i åkermarken.

Resultat

Schaktningen för telekabeln följdes längs med en drygt 400 m lång sträcka (fig 2). Schaktet var ca en halv meter brett och omkring 0,8 m djupt. Fornlämning av förhistorisk karaktär berördes endast i schaktets nordligaste del (vid A på fig 2). Med hjälp av skärslav och spade rensades en profil fram i schaktväggen. Ett mörkfärgat sandblandat kulturlager kunde följas från cykelvägen längst i norr och ca 15 m söderut. Kulturlagret var mellan 0,05 och 0,10 m tjockt. Över kulturlagret fanns ett omkring 0,3 m tjockt matjordslager. Under kulturlagret vidtog sand. I sanden under kulturlagret fanns några olika former av nedgrävningar, anläggningarna nr 1-5. Nr 1, 2 och 5 var några fördjupningar i sanden med en rundad form i profil. De var mellan 0,05 och 0,15 m djupa med en fyllning av flammig, kulturjordsblandad sand. Fyllningen var närmast identisk med den som kulturlagret bestod av. Anläggning 3 bestod av en större nedgrävning, ca 3,5 m i diameter i schaktets längsriktning. Nedgrävningen hade en flack botten och relativt branta kanter. Djupet var 0,25 – 0,3 m. I den norra delen fanns en fördjupning i vilken några kraftiga stenar vidtog (fig 4). Dessa kunde ej tas bort. I ytan av och ungefär mitt i anläggningen framträdde en flack skålformad fördjupning med en fyllning som var sotfärgad och betydligt mörkare än omgivande kulturjord. Möjligen kan det röra sig om resterna av en härd.

Figur 4. På fotot syns kulturlagret en som ett mörkare skikt under matjorden. Vid skärslaven syns den fördjupning med större stenar som fanns under den stora nedgrävningen A3. Man kan också ana den sotfärgade fördjupningen i ytan av A3 i bildens vänstra kant.

Längre söderut och längre ner på sluttningen, vid B och C på figur 2, fanns inom några korta passager om vardera ca 15 m antydning till lager under matjorden. Vid B var lagret mycket diffust och snarlikt det överliggande matjordslagret. Vid C däremot hade lagret en aning mörkare färg och en viss flammighet som framträdde mot matjordslagret däröver (fig 5). Bägge lagren utgör säkerligen äldre odlingslager och skall troligen inte kopplas samman med de boplatslämningar som finns högre upp på sluttningen.

Figur 5. Foto på schaktkanten från området som markerats med ett C på figur 2. Man kan se det mörkare odlingslager som finns under matjordslagret. Foto från öster.

Tekniska och administrativa uppgifter

Undersökningstyp: Arkeologisk schaktningsövervakning

Plats: Väfteby äng

Orsak till undersökningen: Schaktning för telekabel

Beställare: Scanova Telia AB

Fältarbetsperiod: 9-10 december 2002

Projektdeltagare: Dan Fagerlund

Upplandsmuseets diarienummer: 1551/02

Upplandsmuseets projektnummer: 8058

Länsstyrelsens beslutsdatum: 2002-12-09

Länsstyrelsens diarienummer: 220-14768-02

Referenser

Göthberg, H. 1990a. Uppland, Kalmar socken, Väfteby 7:62 m fl. Arkeologisk utredning 1990. Riksantikvarieämbetet, Byrån för arkeologiska undersökningar.

Göthberg, H. 1990b. Schaktövervakning. Uppland, Kalmar socken, Eneby 1:29, Väfteby 7:62. Fornlämning nr 76, 107. 1990. Riksantikvarieämbetet, Byrån för arkeologiska undersökningar